

HISTORIJSKI ZBORNIK

Godina IV

Zagreb 1951

Broj 1—4

KOLONIZACIJA I GERMANIZACIJA SLOVENSKE ZEMLJE*

Milko Kos

Slovenci su naselili svoju sadašnju domovinu na kraju VI. i na početku VII. veka. U prvoj polovini VII. v. Slovenci su doprli u svoje kolonizaciono područje, i uglavnom ga obuhvatili, a u sledećim su ga vekovima još povećali, tako da je ono u IX. v. imalo svoj najveći teritorijalni opseg. Slovenci su deo velike južnoslovenske etničke grupe, koja je iz srednjeg Podunavlja krenula prema zapadu i jugozapadu. Uz velike reke, koje iz alpskih krajeva teku u srednje Podunavlje, išao je put slavenske kolonizacije u Istočne Alpe. Od gornje Save okrenuli su se slavenski kolonizacioni tokovi i na Kras, pa su preko Krasa dospeli do mora i do krajnjega severozapadnog ruba gornjotalijanske ravnice. Ali Slovenci su išli i uz Dunav prema zapadu i došli su sve do područja današnje Gornje Austrije.

Ekspanzija Slovenaca, slično kao ekspanzija Slavena uopšte, svršena je u srazmerno kratkom razdoblju vremena. Nije zadaća našeg raspravljanja da ispitujemo dublje razloge ove — tako brze — ekspanzije Slovenaca na srazmerno velikom prostoru, koji su oni, iako ne svuda u intenzivnoj meri, ipak bar u ekstenzivnom opsegu naselili.

* Predavanje, koje je autor održao kao gost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 5. maja 1950. i u kojem je izložio rezultate svojih opsežnih istraživanja o tom pitanju. — *Redakcija.*

Više nego dosad trebat će u nauci skrenuti pažnju na asimilacionu snagu Slovenaca. Slovenci su u velikoj meri asimilirali stanovništvo, koje je stanovalo u njihovu kolonizacionom području pre njihova dolaska i za vreme njihova dolaska. Slovenci, naime, nisu naselili prostor, koji je kod njihova dolaska možda bio prazan. Bilo je još starog stanovništva, koje su Slovenci skupnom oznakom nazvali Vlasi. To je bilo stanovništvo romanskoga ili romaniziranog porekla, potomci starih ilirskih i keltskih plemena, Romani, a među njima i po koji German. Germani su pre Slovenaca više puta prelazili preko kasnije slovenske zemlje ili usput imali čak nad njom i političku vlast. Ovim je Germanima nemačka nauka pre i za vreme Drugoga svetskog rata posvećivala suviše pažnje, s očitom tendencijom, da od Germana iz doba takozvane seobe naroda pa do Nemaca srednjeg veka nađe most; htela je ostvariti kontinuitet germanstva i na slovenskoj zemlji.

Uvećana pažnja i studij asimilacije preslovenskog stanovništva pripomoći će verovatno i Slovencima, da se razreši problem njihove brze i opsežne ekspanzije i problem njihove etnogeneze uopšte. Do ekspanzije je došlo zaista brzo. Neka o tom govori samo nekoliko podataka. Oko g. 600 pojavljuju se Slovenci u Istri, na vratima Italije, a četvrt veka kasnije znamo za mesto, gde je došlo do sukoba s nemačkim Bajuvarima, to jest kod Lienza u današnjem istočnom Tirołu, na točki, koja je od Istre udaljena više od 180 kilometara zračne linije. God. 568 germanski Langobardi odlaze iz Panonije u Italiju otvarajući time dotadašnji svoj kolonizacioni prostor Slavenima i Avarima, koji su iza njih nastupali. Trideset godina kasnije nalazimo Slovence u sukobu s Langobardima na granicama severoistočnog dela tada langobardske Italije.

Nije mi namera da uđem u sve detalje slovenske kolonizacije, da sledim slovenske kolonizacione tokove, koji prodiru u alpske doline i kotline te se šire daleko preko Krasa. Objasniću samo neke rezultate opšteg karaktera, do kojih je došao studij slovenske kolonizacione povesti.

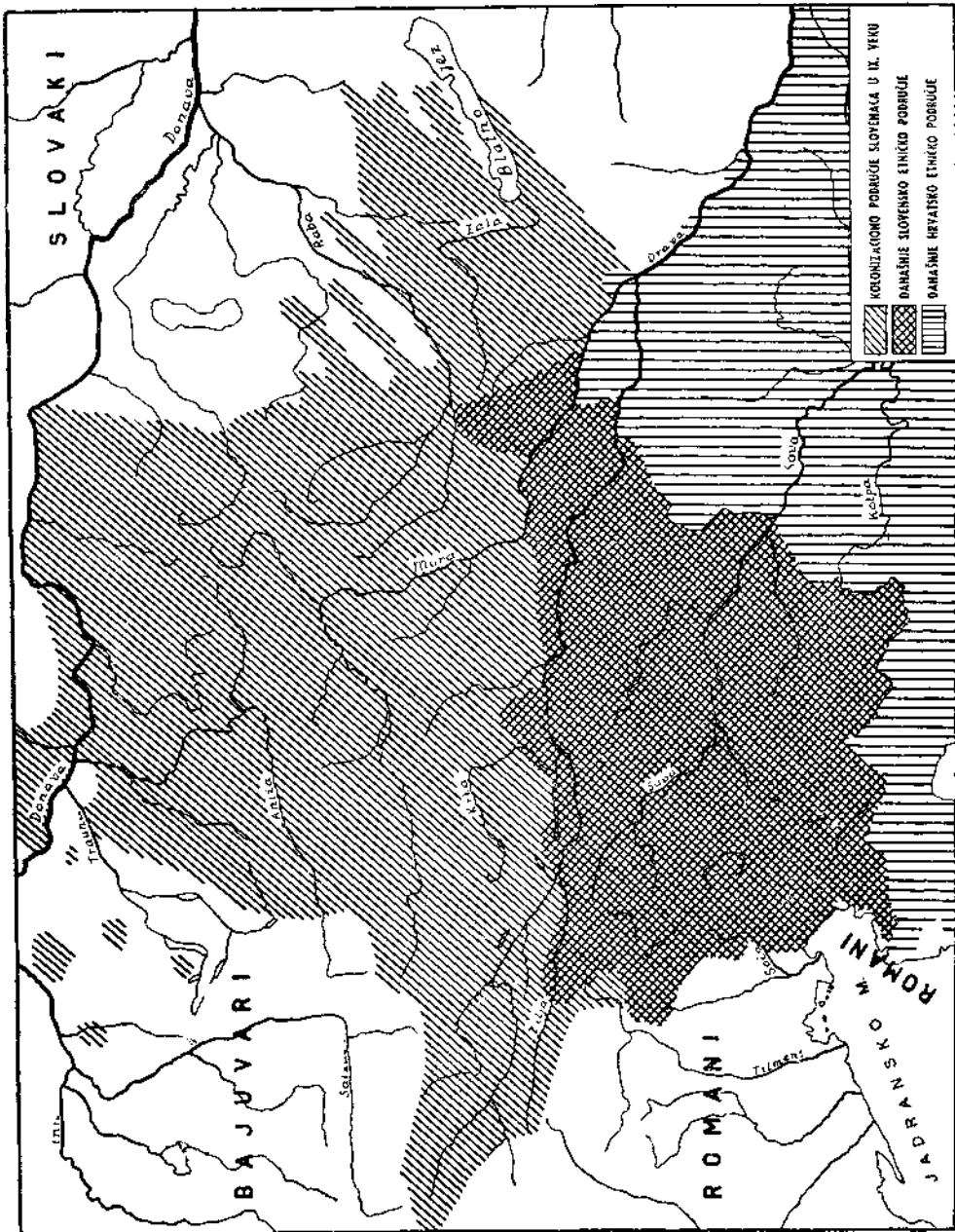
Već sam kazao, da Slovenci nisu naselili područje, koje je u vremenima pre njihova dolaska bilo prazno i nenaseljeno. I za karakter, opseg i mesto naseljivanja Slovenaca važna su pitanja, gde je bilo pre i za vreme slovenskog naseljivanja šuma, gde šuma nije bilo, gde je bilo močvara, kakav je bio kvalitet plodne zemlje i gde su voda i druge stvari ostvarivale ekonomske uvjete za kolonizaciju, za iskorišćivanje zemlje i time za život čoveka. Ovo su opšti momenti, koje treba uzimati u obzir kod svake kolonizacije.

Ali za historiju slovenske kolonizacije još je jedan momenat historijskog karaktera naročito važan. Ako uzmemo arheološku kartu, u kojoj su ucrtana arheološka nalazišta, zgrade, selišta, putovi i t. d. pre dolaska Slovenaca, pa je usporedimo s kartom, koju možemo na osnovi naročitih metodičkih postupaka izraditi za opseg starije slovenske kolonizacije, utvrdićemo ovo: kolonizaciono i kulturno područje, koje nam prikazuje arheološka karta pre slovenskog vremena uglavnom je isto i podudara se s opsegom starijega slovenskog kolonizacionog područja. Ili drugim rečima: Slovenac je najpre naselio područje, gde je naišao na već kultiviranu zemlju, na otvoren, šumom nepokriven ili šumom slabo pokriven teren, naselio je pre svega područje, koje je za kulturu zemlje predobio već njegov prethodnik na tom području. Ovaj kontinuitet, ne kontinuitet naseljenika, nego kontinuitet naseljivanja iste kulturne pokrajine, možemo u Sloveniji slediti do veoma starog vremena, u nekim predelima čak i do železnog doba. Kod toga prerimsko doba ima veće značenje nego doba rimske okupacije naših krajeva. Stari putovi, kojima se u našim krajevima pomiču i sele narodi već pre Rimljana, putovi su i kasnijih Slovenaca i njihovih kolonizacija. Ceste, koje su iz strateških razloga kroz šume sagradili Rimljani, ostaju kao putovi slovenskih kolonizacionih pravaca u pozadini pred još starijim putovima, koje su upotrebljavali narodi pre Rimljana, ne toliko iz strateških, koliko iz razloga ekonomskog prometa. Velike šume delile su i davale pravac pa su bile merodavne za opseg slovenskih kolonizacionih područja. Kao njegov prethodnik, preslovenski čovek, i Slovenac te šume u početku nije naseljivao. Uzmiče pred njima kao i pred mokrim i močvarnim dolinama, pred neprijateljskoj invaziji lako pristupačnim nizinama, a — naravno — i pred visokim gorskim svetom. Ali, Slovenac je pre svega naselio one krajeve, gde je naišao na već otprije kultiviranu zemlju, sledio je putove ekonomskog prometa ranijih vremena, tražio je u strateškom pogledu važne točke, koje su mu za vreme opasnosti pružale zaštitu i sigurnost, takve, koje je u ovu svrhu znao naći već preslovenski stanovnik naših krajeva.

U literaturi je nekoliko puta tretirano pitanje, koje je predele Slovenac najpre naselio: gore i brda ili nizinu. Mislimo, da je na ovo pitanje teško dati tačan odgovor bez prethodnog studija kolonizacije u svim predelima slovenskoga kolonizacionog područja. Oni, koji su davali ili pokušali dati odgovor, nisu to učinili, nisu proučili kolonizaciju celokupnoga slovenskog etničkog područja, nekadašnjega i današnjeg, nego su davali odgovor, koji je trebao da ima opštu vrednost, a koji nije

bio ranije iskušan detaljnim i svestranim studijem. Na pitanje, koja je područja svoje nove domovine Slovenac najpre naselio, taj nam studij daje odgovor, koji smo zapravo ovde već dali: naselio je područja, koja su već bila osvojena za kulturu ili su bila prikladna za obnovu ekonomske kulture. Prema samoj prirodi zemlje bila su to ova područja: u prvom redu niska brda, i to naročito delovi na prisojnoj strani; visoko u gore i šume prvobitna slovenska kolonizacija nije išla. Područje starijega slovenskog naseljivanja nije dno širokih dolina, u kojima ima močvara, nisu otvorene ravnine i nizine, nisu delovi gorskog sveta okrenuti od sunca, nego naročito područja na rubu nizina i dolina, područja na prisojnoj strani, pa široko otvorene visoke ravnine Krasa. Razume se — svuda, gde je kolonizaciju omogućivala i priroda zemlje.

Kad sve ovo pregledamo i proučimo, možemo se već pitati, koji je bio teritorijalni opseg i konfiguracija starijega slovenskog kolonizacionog područja, do kuda i do kojih suseda idu njegove granice. Ako opseg starije slovenske kolonizacije prenesemo na zemljovid, možemo odmah primetiti, da je kolonizacija bila najgušća na teritoriji, gde još i danas Slovenci stanuju, iako su i na tom području široka, brdovita i šumovita područja, koja delomice još i danas postoje ili su kasnije iskrčena, delila pojedine kolonizacione teritorije. U obliku dugih pruga išla je slovenska kolonizacija u alpske doline i kotline, sve do ispod visokih štajerskih i koruških planina. U alpskoj teritoriji, koja je danas većinom nemačka, Slovenci su uopšte bili u relativnoj manjini, ako se ta teritorija uspoređi s područjem, na kojem Slovenci stanuju još i danas. Ali Slovenci su i u ovim predelima već u veoma rano doba, u VII.—VIII. v. bili naseljeni daleko preko granica, gdje danas prestaje slovenski jezik. Pre 1200 godina spominju se granice Slovenaca nedaleko od izvora reke Drave; danas slovensko etničko područje počinje uz ovu reku tek kod Beljaka, kod grada, koji je više od 100 kilometara udaljen od nekadašnje slovenske granice, ako udaljenost merimo prema zračnoj liniji. Pre 1200 godina Slovenci se spominju kod današnjeg Linza u Gornjoj Austriji; zračna linija od Linza do Celovca gde danas počinje slovenski jezik, iznosi gotovo 200 kilometara. Slovenci su dakle u toku svoje povesti izgubili golemo područje. Nekadašnje slovenske granice na severu udaljene su od današnjih severnih granica Slovenaca stotine i stotine kilometara. Kako je do toga došlo, zašto tako velik gubitak slovenske etničke teritorije? Odgovor na to pitanje daje nam glava iz slovenske historije, koja ima naslov: *germanizacija slovenske zemlje*.

Od vremena kneza Sama, koji je u svojoj saveznoj državi ujedinio osim delova severnih Slavena i velik deo Slovenaca, dakle od prve polovine VII. v. pa sve do sredine VIII. v. Slovenci su imali svoju nezavisnu državu sa središtem u današnjoj Koruškoj. Prema tadašnjem nazivu za Korušku — Karantanija, zvali su se Slovenci i Karantanci, a njihova država Karantanija. Pod imenom Karantanci evropski je svet tada i još dugo u Srednji vek mislio Slovence.

Ali sredinom VIII. v. morali su karantansko-slovenski knezovi zbog opasnosti, koja im je pretila od Avara, priznati vrhovnu političku vlast Bavaraca, a kasnije Franaka, pa primiti prve kršćanske misionare. U to su doba među Slovence stigli i prvi Nemci. Ali o kakvoj denacionalizaciji slovenske zemlje u VIII. v. nema još govora. Prvo naseljavanje Nemaca među Slovence počelo je tek u prvoj pol. IX. v., onda, kad je posle pobeđe franačke vojske oko g. 800 na istoku uništena avarska velika sila i uklonjena opasnost od Avara. Kažem: naseljavanje Nemaca među Slovencima, a ne još germanizacija Slovenaca, jer je zemlje još bilo dovoljno na raspolaganje i za Slovence i za nemačke koloniste. Naprotiv, baš u IX. v., kad možemo govoriti o prvom talasu nemačkih kolonista na slovensko područje, postigli su Slovenci svoj najveći etničko-teritorijalni opseg, veći nego ikad u toku svoje prošlosti.

U to doba Slovenci pokazuju veoma aktivnu ekspanzivno-kolonizacionu snagu. Posle svršetka avarskih ratova i poraza Avara bacio se jak slovenski kolonizacioni talas u Panoniju, koju su ranije Slovenci slabo nastavali. Slovenci stižu do Blatnog jezera i još dalje. Ali treba spomenuti, da je u isto vreme Panoniju pokrio i veoma jak talas nemačkih kolonista. Na drugom kraju tadašnjega slovenskog područja možemo u to doba slediti jak pritisak slovenske kolonizacije u severnu Istru, u pravcu prema Jadranskom moru. Najjači je bio u IX. v. nemački priliv u alpska i predalpska područja na gornjem Dunavu, pa u današnju austrijsku Štajersku i Korušku.

Taj nemački priliv nije prestao ni onda, kad se u poslednjim decenijama IX. v. na istočnim slovenskim granicama pojavio nov sused: Madžari. Provale Madžara razlivaju se u periodu od preko pola veka po velikom delu slovenske zemlje; na severu uz Dunav prema Nemačkoj, na jugoistoku i jugu preko predela na gornjoj Savi i Krasa prema Italiji. Kolonizacija Slovenaca i Nemaca u Panoniji zaustavljena je: pitanje je, koliko se tadašnjih Slovenaca odnosno Nemaca održalo od IX. v. preko teških i burnih vremena madžarskih provala.

Prestanak Madžarskih provala i kraj madžarske vlasti na panonsko-italskoj i germansko-bavarskoj upadnoj liniji, do kojega je došlo

posle poraza Madžara u bici kod Augsburga 955, široko je otvorio vrata i put novom nemačkom kolonizacionom, političkom, crkvenom, ekonomskom, društvenom i kulturnom uticaju i pritisku na Slovence i na slovensku zemlju. Skup ovih uticaja, jednom reči germanizacija velikog dela Slovenaca i slovenske zemlje nastupila je u ovim područjima svom silom posle bitke kod Augsburga, a proširila se i na područja, koja su ispod madžarske vlasti došla pod nemačku.

Razdoblje od dvesta do trista godina, od sredine X. pa do XIII. v., karakterizirano je u historiji Slovenaca kolonizacionim talasom Nemaca takvog obima i takvih posledica, kakve ne poznaje ni jedan kasniji period slovenske prošlosti. To doseljivanje Nemaca i mešanje Slovenaca s Nemcima ujedno već stvara i nove pravne, ekonomske i društvene prilike. To je veliko prelazno doba u historiji Slovenaca, koje za njih ima naročito negativno značenje. U drugoj pol. X. v. počinje velika denacionalizacija Slovenaca u korist Nemaca.

Što je dalo realnu osnovu i mogućnost za nemački priliv i za germanizaciju, koja ga je sledila? Glavni dobavljač zemljišnog poseda u prvim vekovima germanizacije jest kruna, kralj. Kad su zavladali Nemci, prema nemačkom su pravu sva neobrađena i nenaseljena zemlja i zemljišni posed. oduzet pobedom neprijatelju. postali vlasništvo krune. Tako se dogodilo, da su franački vladari i posle njih nemački kraljevi postali vlasnici golemih kompleksa slovenske zemlje, koje su zatim podeljivali svojim vernim svetovnim ili crkvenim dostojanstvenicima. Čitave doline i opsežna brda, široka područja ravne i brdovite zemlje, nenaseljena i naseljena, postaje u vremenu do XIII. v. vlasništvo onih, koje je kruna za njihove zasluge htela nagraditi ili njihovu naklonost pridobiti. Ne ću ovde redom nabrajati sve one nemačke biskupije, samostane i crkve, sve one bavorske, franačke i ostale plemićke porodice, koje su na taj način došle do golemoga zemljišnog poseda u našim krajevima. Oni, koji su taj posed dobili, naselili su ga sami ili su doveli odnosno dozvali na nj brojne koloniste, ili su — a tako su radila naročito crkvena gospoda — slali među Slovence samo koloniste. Tako je počela velika nemačka kolonizacija, a i germanizacija velikog dela slovenske zemlje, koja ju je sledila.

Kako je ta kolonizacija i germanizacija tekla? Ne ću ulaziti u detalje, naročito ne ću opisivati nemačku kolonizaciju i germanizaciju u pojedinim stranama, dolinama, kotlinama i krajevima. Pokušat ću samo da prikažem glavne karakteristične crte ovoga za Slovence tako sudbonosnoga historijskog procesa. Prvo, što treba da naglasimo jest, da se Nemci nisu pomicali napred od zapada i severozapada prema

istoku i jugoistoku na slovensku zemlju u Istočnim Alpama i u Podunavlju u obliku nekog širokog fronta. Oni nisu potiskivali Slovence prema istoku i jugoistoku u nekom frontalnom pravcu i nisu ih na taj način potisnuli sve do današnje slovensko-nemačke etničke granice. Naprotiv, priliv Nemaca možemo najbolje usporediti s brojnim tokovima vode, koji pritiskuju novo područje, koji se cepaju i dele, koji se svojom infiltracijom javljaju u različitim mestima, sad ovde, sad onde, ili u različitim dosta udaljenim mestima najedamput. Nemci već od početka koloniziraju različite krajeve slovenskog područja, i — koliko možemo videti iz izvora — pače i u većem obimu i vremenski ranije u krajevima, koji su znatno udaljeni od stare i prve slovensko-nemačke etničke granice. Nemce više privlači naseljivanje u otvorenim, klimatski pogodnim i za kolonizaciju i obrađivanje zemlje podesnim krajevima, nego u brdovitim, gde su klimatske prilike, način naseljivanja i obrade zemlje bili teški. I važnije prometne tačke i putovi, u strateškom pogledu važna mesta, pa blizina zemlje, koja je pripadala kruni — i ti su momenti uvelike uticali na postanak starijih nemačkih kolonizacionih jezgri.

Tako je počelo doba velike germanizacije slovenske zemlje. Spomenuću samo neka fakta. U današnje austrijsko Podunavlje bio je prilično jak priliv nemačkih kolonista uskoro posle svršetka ratova s Avarima, dakle u IX. v. Taj priliv, zadržan provalama Madžara u prvoj pol. X. v. počeo je posle svršetka provala od druge polovine X. v. sve većom silom pritiskivati ova područja između bavarskih i ugarskih granica, pa ih je u srazmerno kratko vreme sasvim germanizirao. Slovenska sela u austrijskom Podunavlju, okruživana sve brojnijim nemačkim selima, ostavljena bez veza sa slovenskim elementom u pozadini, postala su najkasnije u XIII. i XIV. v. nemačka.

Dok su u Podunavlju Nemci pritiskivali sve do madžarskog područja, i to u tokovima, koji su bili više-manje kompaktni, to isto ne možemo tvrditi za nemačke kolonizacione tokove, koji su dopli u Korušku i Štajersku. Tu su nemački kolonisti tako reći preskočili preko slovenskog područja u visokom planinskom području gornje Koruške i gornje Štajerske u područja nižih brda, širokih kotlina i otvorenih dolina u udaljenijim stranama na istoku i jugoistoku, u područja, koja su bila plodnija, koja su u ekonomskom pogledu više obećavala i više davala, koja su omogućavala lakšu gospodarsku egzistenciju. Na taj je način nemačka kolonizacija odrezala brojna područja, gorske doline i kotline od kompaktne slovenske etničke teritorije, stvarala je usred slovenske zemlje na manje naseljenom ili nenaseljenom području —

otoke, stvarala je pojase, koji su trgali i delili slovensku etničku teritoriju. Razume se, takvim su načinom nemačkog doseljivanja i priliva ona područja, koja je Nemaac odsekao od kompaktnijega slovenskog etničkog tela na jugu i jugoistoku, bila osuđena na polaganu nacionalnu smrt. Slovenska područja na zapadu i severu u Alpama postajala su sve manja, postajala su jezični otoci, dok na kraju, sa svih strana okružena nemačkim naseljima, nisu nestala. Gornja Koruška danas nemačka, u XI. i XII. v. uglavnom je još slovenska, u XIII. i XIV. v. Slovenci su onda već manjina, u XV. v. kompaktniji se nemački element već približavao crti, gde protiče odnosno gde je još pre sto godina proticala slovensko-nemačka etnička granica.

Sličan razvoj pokazuje i Štajerska: naseljivanje Nemaca među Slovencima, okruživanje slovenskih sela nemačkim selima, odvajanje tako nastalih slovenskih jezičnih otoka od Nemaca, formiranje kompaktnoga nemačkog kolonizacionog područja germanizacijom slovenskih jezičnih otoka i u XV. v. formiranje slovensko-nemačke etničke granice na liniji ili u blizini linije, gde se proteže još i danas.

I na područje, koje Slovenci nastavaju još i danas, u srednjem su veku doprli Nemci, ali to područje ipak nisu germanizovali. Zašto to nisu učinili? Prvo, ovde je slovenska kolonizacija odvajkada bila kompaktnija i jača, a drugo, nemački pritisak nije na tom području nikada bio tako jak. Naprotiv, Slovenci ovde pokazuju prilično jak otpor, čak i ekspanzivnu i asimilacionu snagu, kojom su poslovenili i neke nemačke jezične otoke. Na tom području, usred Slovenaca održali su se do posle Prvoga svetskoga rata jedino oni Nemci, koji su po nacrtu u XIV. v. bili naseljeni u šume oko Kočevja i tamo se održali, pa neki Nemci feudalnoga i građanskog porekla, koje je uglavnom srednji vek naselio u feudalnim zamcima i sedištima ili ih doveo u naše gradove. Drugi svetski rat sa svojim posledicama rešio je u Sloveniji i taj problem još preostalih Nemaca; u Sloveniji danas Nemaca više nema.

Otprilike u XV. v. zaustavila se germanizacija slovenske zemlje na crti ili u blizini crte, kojom se slovensko-nemačka granica proteže još i danas, odnosno protezala se pre nekih sto godina. Zašto se germanizacija tada zaustavila? Tim bi se pitanjem mogao načeti ili naznačiti čitav niz zanimljivih problema. Nije tome bio uzrok samo jača, otpornija snaga i ekspanzija slovenskog stanovništva na području, koje je još i danas slovensko. Bilo je i drugih uzroka, pre svega društveno-razvojnoga i ekonomskoga karaktera, o kojima ovde ne možemo raspravljati, jer bi nas to odvelo predaleko.

Sasvim drukčiji razvoj nego granica Slovenaca prema Nemcima, pokazuje granica Slovenaca prema susedima na zapadu, to jest prema Romanima: Italijanima i reto-romanskim Furlanima. Na strani prema Nemcima vidi se sveopšte uzmicanje Slovenaca pred Nemcima, tako dugo, dok se nije postigla etnička granica, koja ide posred nekadašnjih historijskih pokrajina Koruške i Štajerske. A na granici prema Romanima može se videti sveopšte zadržavanje pozicija, koje su zauzete uglavnom još pre trinaest vekova, u doba, kad su Slovenci došli do krajnjega severnog zaliva Jadranskoga mora i krajnjega severoistočnog ruba gornjotalijanske nizine. Poznate su nam i historijske prilike, koje mogu objasniti, zašto su se tokovi slovenske kolonizacije zaustavili uglavnom na liniji, gde se slovensko-romanska etnička granica proteže još i danas. Germanški Langobardi, koji su u VII. i VIII. v. bili susedi Slovenaca na zapadu, uredili su na granicama svoje države naročit vojničko-defenzivni »limes«, vojničku granicu, između ostaloga i prema Slovencima na severoistoku. Na ovoj vojničkoj granici, iz langobardskog doba zaustavio se u VII. i VIII. v. kolonizacioni talas Slovenaca, koji je održao svoje pozicije, uglavnom nepromenjene, sve do današnjih dana. Aktivnu istrajnost na granicama, do kojih su doprli pre trinaest vekova, pokazuju dakle Slovenci na romanskoj granici. Izgubili su onda samo nekoliko izolovanih sela, ko'onija, naseljenih među Furlanima u Furlanskoj nizini. Susedi Slovenaca na zapadu, romanski Furlani i Italijani, drže se uglavnom pasivno braneći pozicije, koje su zauzeli pre 1300 godina; Slovenci pače prodiru u ove pozicije, što se najlepše vidi iz historije slovenske kolonizacije u Trstu i oko njega.

Takav je, u kratkim crtama, historijski razvoj slovenske kolonizacije, slovenskih etničkih granica, germanizacije slovenske zemlje. Granica prema Romanima u toku 1300 godina nije se uglavnom promenila. Granica prema Nemcima pokazuje velike promene i teške gubitke, ali se otprilike u XV. v. zaustavila na liniji, gde je proticala još u sredini XIX. v. Ekonomski razvoj, promet stranaca, promenjena sredstva produkcije i prometa uopšte, u poslednjih su sto godina mnogo uticali na promene slovenskoga etničkog elementa, naročito u gradovima i industrijskim središtima. Ipak je kompaktna etnička granica na severu ostala uglavnom na liniji, na kojoj se zaustavila otprilike u XV. v., osim u sektoru oko Celovca, gde se u znatnijem opsegu promenila na štetu Slovenaca.

U poslednjim decenijama Austro-Ugarske vodili su Slovenci teške borbe za svoje nacionalne pozicije i granice. Prvi svetski rat nije slovenski nacionalni problem u celini rešio, osim donekle u Štajerskoj i

u Prekomurju, gde se jugoslavenska državna granica bar uglavnom podudarala sa slovenskom etničkom granicom. Ostale granice Slovenaca na severu i zapadu između oba svetska rata bile su jedna sama velika krvava rana. Rat za oslobođenje jugoslovenskih naroda bio je i rat za slovenske granice. Pobjeda u ovom ratu približila je pravednijem rešenju problem zapadnih slovenskih granica, iako ga u potpunosti nije rešila; a pitanje naših granica u Koruškoj još i danas je otvoreno.

RESUMÉ

Les Slovènes arrivèrent dans leur pays actuel à la fin du 6e et au commencement du 7e siècle. Ils colonisèrent, relativement, en peu de temps la contrée. A leur arrivée ce pays n'était pas tout à fait inhabité. Les anciens habitants, appelés »Vlahi« par les Slovènes, furent vite assimilés par les nouveaux venus. D'abord et surtout, les Slovènes colonisèrent les territoires où ils trouvèrent le sol déjà cultivé, notamment là où le sol n'était pas ou presque pas couvert de bois. Pour cette époque de la colonisation slovène on peut bien parler d'une continuité de la surface de colonisation, mais non d'une continuité des habitants. Les habitants slovènes étaient le plus compacts dans le territoire où les Slovènes habitent encore aujourd'hui. Dans le territoire des Alpes Orientales, qui n'est plus slovène à présent, les Slovènes poussèrent profondément en avant dans les vallées jusqu'aux sources des fleuves de Drave, Mure, l'Enns et leurs affluents. Mais ils perdirent ce territoire au cours du temps par un procédé qui durait de longs siècles et que nous appelons la germanisation du territoire slovène. La colonisation des Allemands parmi les Slovènes a commencé au 9e siècle; elle était particulièrement intensive après la fin des incursions des Magyars, depuis la deuxième moitié du 10e et jusqu'au 13e siècle. Les Allemands ne pénétraient pas dans le territoire slovène sur une large étendue du front, ce qui aurait poussé les Slovènes de l'Ouest et Nord-Ouest vers l'Est et Sud-Est, mais ils s'y infiltraient peu à peu, la plupart dans les territoires des Alpes Orientales échus aux seigneurs séculiers et ecclésiastiques soit par la Couronne soit autrement. Ces seigneurs venaient résider eux-mêmes parmi les Slovènes ou bien ils y envoyaient leurs colonisateurs. Dans cette marche séculaire de la colonisation allemande, des districts slovènes furent coupés du territoire ethnique slovène compact; au milieu du pays slovène des îlots linguistiques allemands furent établis. Dans un pays entièrement slovène la germanisation créait des zones qui déchiraient et rompaient le territoire ethnique slovène aussi longtemps qu'enfin il fut germanisé jusqu'aux limites de la langue slovène qui se formèrent définitivement au 15e siècle. La ligne séparative à l'Ouest entre les Slovènes et les Romains (Friouliens et Italiens) se forma d'une manière différente. Au fond les Slovènes y conservèrent leurs territoires qu'ils avaient occupés treize siècles au paravant. Le »limes« militaire établi par les Lombards en barrière entre les Alpes et le Carse d'une part et le bas-fond frioulien d'autre part y enrayait, au 7e et au 8e siècle, les débordements de la colonisation slovène, exerçant ainsi une influence décisive sur la formation des limites actuelles entre les langues romanes et le slovène.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA IV

1951

BROJ 1-4

NAKLADA „ŠKOLSKA KNJIGA“ / ZAGREB

R E D A K C I O N I O D B O R

VLADIMIR BABIĆ
MIROSLAV BRANT
GRGA GAMULIN
MARKO KOSTRENČIĆ
JAROSLAV ŠIDAK

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

JAROSLAV ŠIDAK

I Z D A J E
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
Z A G R E B